

nada prvuловиć

skulptura 1

života, koji se posvetio kastriranim čarima elementacije. To je jedna kolektivna ispovest koju u naše ime, u ime ljudi sa slabijom memorijom i ranjenom opservacijom moći piše čovek koji je legao na psihonanalitičarev kauč da otkrije košmar proživljenog, i dadne nam akvinijansku sumu naših ciljeva od vodenica do metropolisanja, od tužne slatke repe do istorijske čežnje filozofa.

Savremenu duhovnu obolost od koje i sam nužno mora da pati, jer je ona kolektivna i priljepljena, Lukić je manifestovao kao filozof i esteta, u svojoj prvoj tvoračkoj fazi. Nikad zadovoljan, uvek skakao na novu fiksnu ideju a da se odmah zatim sroza i spljiska držeći zbuđeno među prstima još pregršt dve nekakvog polenovog praha s kojom on, čovek, ne zna šta će, jer nije ni cveć ni bubba. Pesnici su tekstom naturalnim obličjima uvek zadovoljni — nek otkarju beli prah na leptirovim karilima oni grcaju od srca i usmišjeni su do kičme. A filozof koji odbija da se fiksira na jednu usku oblast, na jedan paranoični sistem, ne može da ode u „dubinu“, ne može da iskomplektira svog čoveka u svim aspektima u okviru jednog sistema, ne može da ga postavi lažno, ali time istovremeno ne može da ga postavi ni univerzalno pa ga sužava. Paradoks, u koji je i Lukić uronio.

Dok je kao filozof izveđavao da u jednoj reči čupa svoj um, i birao samo najčišće vinove svukud, kao literata je usviku po malo srdito — kad je bal nek bal bude, i stao da njuši po brkima i livadama, da istražuje geografiju čovekovu i porodičnu, šireći pojam života čoveka čak do neugodnih granica, ipak se u osnovi gađeći neurotičkog pojmovnog sužavanja na eleganciju za sebe.

SMISAO ŽIVOTA

Na prvo pitanje: ko je Sveta Lukić? odgovor je: lako i brzo dati — to je čovek koji je postavio pitanje — zašto? Kakav je smisao pa čak i cilj života. Gradjanska kuraž bez presedana ogleđa se naročito u načinu kako je odgovorio na postavljeno pitanje. Jer on je odgovarao na najteži mogući način. Hteo je da odgovori kakav je smisao bezbrojnih ako ne u svih šupjina i nebitnosti. Sif je on. Traži bivanje nebića, ritam u iskida-

nom, lepo u nakaradi, utešno u perdiciji i motiv onde gde svi misle da motiva već apriori ima.

Da ja sad imenujem vrstu Lukićeve ciljevitosti života bilo bi smesno, jer su to multiplikovani ciljevi, divergentni razlozi, najkontradiktornija voljna opredeljenja prema kojima on očuvava onu primarnu suzdržanost i sumnjičavost s kojom je i pošao na svoj krucifiksni put. Ali da bi se razumeo, neki pomamnjiji i razantniji razlog koji ovom ovnećom filozofijom života dominira, treba koncentrisano razmišljati o dve životne manifestacije: o igri i o onoj cinizovanoj igri odraslih ljudi zadržanih u stanju infantilnosti (ako se uporede sa apsolutom), o onoj igri koja je odbranbeni mehanizam tih ukletih infanata pred svojom tragikom destinacijom, o — zezanju.

Kao latentni džentlmen I would beg your apology, dear reader, because I used such an infamous and disgusting term as zezanje is, ali kad se govori o izvesnom cinizmu, tada nam irečnik nalaže prikladnu ilustraciju dotičnog pojma, a cinizam je upravo onaj malter koji pridonosi da se cigle bića održe na okupu tad kad se upitamo o svrsi. I toga je Sveta Lukić svestan kad piše o svrsi. Nepobitna je činjenica da elementarna linija života vodi svršetku i penušavom rasprskavanju u ništavilu. Lukić cinično gazi elementarnu liniju života, jer se ona kao nepobitna samo, uz potkožni cinizam može pobiti i poreći, i gradi jednu novu, svoju, humanističku liniju života koja zahteva od svoga pitomca da se rasprse i uzrni u stvarnosti. *

Umesto da čovek bude shvaćen kao lutka na pozornici života, stvarnost se shvata kao lutka na pozornici čovečijeg bića. O čoveku ne budi govete, samo ble-na jede sena.

Smisao života koji Lukić nalaži dobiven je opservacijom, on je izradjen metodom posubjektivnog verizma i rebusizirane kontemplacije, a može se nazvati isključivo čudesnim altruizmom. Nije naročita novost, sam filozofski predmet koji je prodanjen, on nije novost ni za moraliste ni za literate, ali je novost za savremenog civilizovanog čoveka, koji je, zatrapan predmetima „odajen od prirode,

zaboravio da je priroda još uvek oko njega, u svojoj uzvišenosti, samo vešto maskirana i sakrivena.

SRODNICI

Izraz, (maksimalnog socijalnog raspona), tradicionalan je i nasledjen od onih pisaca koji su s beležnicom u ruci obijali kafanske pragove, uhodeći potsuknje prostore i puzajući za decom dok se igraju. Kontemplativnost ovu srećemo u našoj prozi samo kod Skerića kad opisuje Beograd, kod Svetozara Markovića kad pripoveda kako su nas vaspitali i pod Marka Ristića kad se guši u paučini jednog otmenog letovališta u „severozapadnoj-srbiji“ pred rat. Trilemičnost mišljenja najviše ga približava Dušanu Makavejevu kad priča o zvezdama kako je na radnoj akciji hvatao za sise jednu Danku. Ova proza bi se intimo mogla približiti Bori Cosiću ili Radomiru Konstantinoviću, ali njen proizvodni proces bitno se razlikuje od proizvodnog procesa Cosić-konstantinovićeveske poeto-civilizacijske proze. Cosić i R. K. su glonazni literarni pauci koji jedu kredence, tramvaje, žrtve saobraćajnih nesreća, mrtvačnice, krematorije, apoteke, dirpačinu, radle, helikoptere i pterodaktile, sve to temeljno vare i onda tkaju prozračnu nit skladne i jednoritmne paučine.

Sveta Lukić i Makavejev su drukčije bube, to su polimsekti, čas pauci, čas sviloprelje, neki put balegari, sad opet vilinij kojnici il vodeno cveće. Izbacuju paučinu, odurnu i lepljivu, satkivaju svilene košulje, gomilaju disharmonične brljotine, i šezavaju u ženama ili se raduju što žive samo jedan dan. Kad se kaže: trilemičari, tad vas odbijam jer je sam pojam trileme vama kao čitaocima nekoristan, ali kao tajna formula jedne socijalizacije uma, jednog spontanog podruštvanja literature, trilema, antinarcisoidni individualitet, neprocenjivo je korisna i lekovića.

U ČEMU JE KAO JEŽ

Sveta Lukić ima jedan sofističan odbranbeni mehanizam. Dotakne li ga s kojegod strane hoćeš svio se uklupče, i bocnuće te u gubicu samo ako pokušaš da budaš očajnik ili neveselnik koji hoće da reši kakavilgod „duševni problem“ uz pomoć njegove literature. Lukić ne priznaje postojanje problema, on svej tako ne želi da vidi. Zašto?

Prvo: mrzi popovanje i neće da pridikuje.

Drugo: Njegova polazna plazma sastoji se od s mukom stečenog uverenja da život nije jedna „problematična farsa“ i da egzistirati ne znači biti u nerešenoj shemi koju tek treba razmrsiti i odgonetnuti problem koji je dat. Egzistirati li, znači da si dat, da je tvoja egzistencija data kao rezultat, kao svršeni fakt.

No, pa to je taj stari mladić konzervativan, indignira se naša gospodja simplificijencija. Mir gospodjo, dignite lepezu, potpašćemo vas po podvaljku. Kod Lukića je sve stavljeno pod sumnju. Svoj odbranbeni mehanizam taj momak je izgradio lako što je čak i one najsolipetističnije životne putanje za koje ni u snu ne bismo pomislili da nemaju jasnu svrhu, lišio te njihove narcisoidne svrhe. Tako je svaka svraka u selu postala problem, podjednako žestok i bolestan. Na taj način je onim takozvano egzistencijalnim problemima uskraćen oreol akutne problematičnosti. Jer sve je akutno i dubiozno.

Nije li onda taj tragalac za svrhom protivrečan? Donekle, hvalabogu.

Raša POPOV

* Uzrnjavanje u stvarnosti, kao recept, podudara se sa razdobljavanjem prirode u obilježjima, i ličite vam na zahtev da se i vi pretvorite u lavabo, ali ako s dovoljnom rezervom pogledate lavabo, vi se u njega nećete i metamortozirati. A tu rezervu Lukić ima.

MATEJA MATEVSKI

na obali leži grad

1. suša

Sare kornjačine kore na zemlji nemo leže u grmlju sna a ispod sparušeni i gluvih usana mostova vreme nosi na ledjima kućice od mahovine pa ih roni da bi ih izgradilo opet na svojim krupnim ramenima bez odmora vreme nosi samo sebe

2. poplava

Daljine nas umaraju Dolazi element Pa između mnogih iskripljenih i testih obala prozora vode brze teku žute hitaju i preskaču nevidljive i sive prepone dana Pa čim se sete svojih zelenih grudi gorde kao mlade žene prelaze ograde zamišljenih obala

3. nemir

Ali odmah dolazi nešto što liči na veo plača jer previše je gusta poplava izneverenih uspomena kao dugo treba da roniš dok se uloviš — školjku sa previše lažnih i previše reških bisera Jer veliki je taj grad sa ogromnim ribama ulica što bez reda plove po nemirnom jezeru sunca u kome bi lako i bezrazložno mogao da se izgubiš

4. buđenje

Tada se vedrim polako smeje se napojeno vreme po tebi umesto mahovine izrastaju ogromni mostovi koji ukroćene vode vraćaju u svoje tokove Ovo naselje sna zaboravilo je na puženje čim je sebe i njega vreme podiglo na krupna ramena svoja

niz vardar

1.

U daljinama sna prvo su bile oštre vilice vuka koji je zaklao stado lutaka pa su zato tako dugo same pasle krš po bregovima

2.

Uspni svoj krotak pogled po mladog skeli čekanja Evo idu pitomi psi koji u lavežu nose gorovet i Srebrni inat preštro se uvukao u duboke vilice mraka pa ublažuje moje mrtve obale

3.

Tu sada divlje more ječi pod gajdama mostova Između dva dlana stojimo Zelenom sviralom krotim ušće uspomena.

4.

Sumi dugo Sumi živo ti Poplavi mi moje kejone U očima imam dovoljno dana da te sveg do dna sagledam

S makedonskog preveo
Vlada UROSEVIC

MATEJA MATEVSKI svakako je jedan od najistaknutijih makedonskih pesnika danas. Rodjen je 1929 g. Diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Skoplju na grupi Jugoslovenske književnosti. Njegova prva zbirka pesama „Kiše“ izišla je 1966 g. dobiti nepodeljeno priznanje kritike i nagradu Udruženja književnika Makedonije. Matevski je bio dugogodišnji urednik „Mlade literature“ a sada je jedan od urednika „Razgleda“. Bavi se i pozorišnom kritikom.

